

HÉTFORDÍTÓ

Rosszkedvünk nyara

Mostanában egyre gyakrabban eszembe jut Herzog, *Saul Bellow* amerikai író regényhőse. Az örökké szorongó romantika-professzor, „aki” állandóan úgy érzi, hogy igazolnia kell önmagát, tetteit és mondatait. Eppen ezért állandóan levelet ír. Az égvilágon mindenkinek. Ujságoknak, közéleti férfiaknak, barátoknak, ismerősöknek, de még a híres halottaknak is. Régi sérelmeket, hirtelenében felfakadt egykori bántások részleteit, el nem mondott véd- és vádbeszédeket rögtönöz a levélpapírosra, miközben pontosan tudja: úgysem kaphat megnyugtató választ szorongó kínjaira.

Mindahányan teli vagyunk sérelmekkel, elnémitott gondolatokkal, ki nem mondott szavakkal. Legalábbis most, hogy szerkesztőségünkben is költözésre fordult az idő és a fiókom mélyéről előkerülnek a megválaszolhatatlan levelek, olykor arra gondolkodok: sok kicsi Herzog országa lettünk. Egyik-másik levélíró nem is kért választ, csak kusza szavakkal felmondta kín-keserves életének tapasztalatait. Csupa fájdalmas felkiáltó- és kérdőjel! Aztán akadt olyan levél is, amelyre nem lehet, s tán nem is szükséges válaszolni. Ahogy Herzog mondaná: „ne válaszolj az ostobának ostobaságához mértén, mert különben hasonlónak léssz hozzá magad is”.

De nem is ez a lényeg! Olykor már azon kapom magam, hogy egy-egy felelőtlenül kimondott ítélet, rossz szó, ostoba megnyilatkozás után, gondolatban levelet fogalmazok az öntelt honatyáknak, a seggnyaló zsoldosoknak, a karrierért mindent odaadó kollégáknak. (Persze kellően lusta vagyok, így aztán soha nem írom meg ezeket a leveleket.) Pedig a levél- vagy cikkírás — ahogy **Eörsi István** is állítja a legfrissebb Kritikában — sokat segíthet a tartás, rossz közérzet feloldásában. Mint írja: „Elhatároztam, hogy módszeresen kiírom magamból irodalmi sérelmeimet. Papírra kopogtam vagy tizenöt oldalt, ettől megkönnyebbültem...” Ám **Eörsi** később átolvassa a „sérelemi szöveget” és alaposan kiröhögi önmagát, amiért „keserű pillanatában” mellre szívtá mindazt, ami egy hülye viccel is elintézhető. De hát mit csináljon az ember, ha legelőbb a legjobbnak tartott barátja vágja hátába a kést? A csalódást ilyen esetekben nehéz valami viccel feloldani.

De azért a „sértés tüskéje” a „kiírás” után is ott rejtőzködhet **Eörsi István** gondolataiban. Különben miért emlegetné négy év múltán is azt a bizonyos 1989-es írószövetségi ügyet. Amikor az írók Választmánya megtagadta tőle a *József Attila-díjat*. Noha abban az esztendőben több kötete jelent meg, köztük a lehető legszemélyesebb, legfájdalmasabb, az Emlékezések a régi szép időkre című börtönmemoárja.

Persze — kicsit kajánkodva mondom — megértem az írói választmány „lelkét” is. Ott áll előttük ez a szemtelen, a szejkes politikai csínytevésre mindig kész ember. Aki miután kiszabadult *Kádár* börtönéből, megmarad „kivülállónak”. Nem csatlakozik egyetlenegy szekértáborhoz sem. Megveti a „nagy mesterek” körül bűvölködő siserahadat. Folyamatosan megszegi a klikkek szabályait, a „kiválóságainkat oltalmazó kritikátlanág” parancsát. Ráadásul baloldali érzelmű, s ezt az „érezelmét” megőrzi, sőt egyre gyakrabban hangoztatja a rendszerváltozás idején is... Naná, hogy az írók többsége (miután létezésük a *Kádár*-rendszerrel kötött különalkukon alapult), már csak önvédelemből is kiközösíti az örökös kívülállót...

Mert sajnos a pártállam összeomlása után a klikkek, a különböző szekértáborok megmaradtak. És nemcsak az irodalmi berkekben. Mondhatni, életünk eme torzulása szinte függetlenedett a kiváltó okokból. Mindenütt megtalálhatjuk a „véd-szövetségeket”. No és a hodolókat, akik inkább „leharapnák a nyelvüket”, semhogy egyetlen bíráló szót menesztenének főnökük és támogatójuk irányába. Pont úgy, mint az elmúlt negyvenvalahány évben. Vajh' hány levelet kellene írunk ahhoz, hogy „kiírjuk önmagunkból” a rossz tapasztalatokat? És az örökös félelmet?

Gantner Ilona